

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1939 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1939 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 167, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g**om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3 § rättegångsbalken¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

Under Svea hovrätt höra: Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län; under Göta hovrätt: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Skaraborgs län; under hovrätten över Skåne och Blekinge: Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län; under hovrätten för Övre Norrland: Västerbottens och Norrbottens län; under hovrätten för Västra Sverige: Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1941 eller den senare dag Konungen bestämmer.

Mål eller ärende, vari talan fullföljts i Göta hovrätt såsom allmän överrätt från domstol eller annan myndighet inom Hallands, Göteborgs och Bohus eller Älvsborgs län och uti vilket vid lagens ikraftträdande icke av hovrätten fattats slutligt beslut, skall för vidare behandling överlämnas till hovrätten för Västra Sverige. De närmare föreskrifter, som med avseende härå må finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

¹ Ändrad lydelse, se SFS 1935:268.

2) L a g

om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 15 oktober 1880 (nr 36), innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs,¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ärenden angående lagfart av järnväg upptagas och prövas av inskrivningsdomaren i Stockholm, då järnvägen till större delen av sin sträckning ligger inom domsagor under Svea hovrätt eller hovrätten för Övre Norrland, av inskrivningsdomaren i Jönköping, då järnvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta hovrätt eller hovrätten för Västra Sverige, samt av inskrivningsdomaren i Kristianstad, då järnvägen till större delen ligger inom domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge.

Är järnväg lagfaren hos någon av förenämnda inskrivningsdomare och inträda förändrade förhållanden, lyder järnvägen ändock fortfarande under samma inskrivningsdomare.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1941 eller den senare dag Konungen bestämmer.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 270 i första kammaren av herr *Lindström* samt nr 396 i andra kammaren av herr *Onsjö m. fl.* I förstnämnda motion hemställes, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte fatta beslut av innebörd, att även Värmlands län hänföres till hovrätten för västra Sverige i stället för, såsom i propositionen föreslagits, till Svea hovrätt. I den av herr *Onsjö m. fl.* väckta motionen yrkas sådan ändring av propositionen, att Åse, Viste, Barne och Laske domsaga hänföres till den för västra Sverige avsedda hovrätten i Göteborg.

I fråga om de skäl som ligga till grund för de genom propositionen framlagda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. Beträffande motiveringen till motionärernas hemställan hänvisas till motionerna.

Frågan om en uppdelning av Svea och Göta hovrätter har sedan länge i skilda sammanhang varit föremål för överväganden. Särskilt med hänsyn till den blivande rättegångsreformen har denna fråga erhållit ökad aktua-

¹ Ändrad lydelse, se SFS 1935:269.

litet. Processkommissionen (1926) utgick ifrån att den för våra förhållanden lämpligaste hovrättsorganisationen skulle ernås, om hovrätternas antal bestämdes till lägst sju, högst nio. Enligt båda dessa alternativ skulle en hovrätt inrättas i Göteborg. Denna hovrätts domsområde skulle omfatta, enligt alternativet med nio hovrätter Hallands, Göteborgs och Bohus samt Ävsborgs län och enligt alternativet med sju hovrätter nämnda län jämte Värmlands län.

De av chefen för justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande kostnaderna för processreformens genomförande (1928) utgingo vid sina beräkningar från processkommissionens förslag med sju hovrätter, därav en förlagd till Göteborg.

I propositionen (nr 80) till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform anförde föredragande departementschefen:

Redan under nuvarande rättegångsordning ha vid upprepade tillfällen väckts förslag om uppdelning av de båda större hovrätterna. Huvudsyftet med dessa förslag torde i allmänhet ha varit att sätta hovrätternas ledamöter i stånd att inhämta närmare kännedom om de förhållanden varunder rättskipningen i landets olika delar verkar och på detta sätt skapa ökad förståelse för de särskilda synpunkter som härvid äro av betydelse, samtidigt som genom hovrätternas större tillgänglighet allmänhetens intresse för deras rättskipning skulle stärkas. Om dessa skäl jämväl under nuvarande, rent skriftliga rättegångssätt måste tillmätas betydelse, framstår det vid ett system med muntlig förhandling, där parterna i regel ha att själva eller genom ombud komma tillstådes, som så mycket angelägnare, att anstalter vidtagas för att denna skyldighet ej må bli alltför betungande. Såsom jag tidigare utvecklat kommer också upptagande av bevisning särskilt i grövre brottmål att äga rum inför hovrätten. Med hänsyn till såväl den enskildes som det allmännas kostnader är det därför av stor vikt, att hovrätterna i högre grad än nu är fallet erhålla en lokal förläggning. Hur långt denna tanke lämpligen bör fullföljas, är uppenbarligen beroende jämväl av vissa andra förhållanden. Det ligger i sakens natur, att varje hovrätts domkrets måste omfatta ett mera betydande antal underrättsdomkretsar. Hovrättens arbetsuppgifter skulle eljest icke bli av tillräckligt allsidig och intresseväckande beskaffenhet. Ej heller bör hovrättens domarbestånd bli alltför fåtaligt utan lämna tillfälle till utbyte av åsikter och synpunkter i föreliggande frågor mellan ett större antal ledamöter. Med en alltför snäv krets av domare, som sättas att en längre tid samarbeta under tämligen ensartade förhållanden, föreligger alltid faran av en viss ensidighet och begränsning. Från nu angivna utgångspunkter torde antalet hovrätter icke böra överstiga sju eller sättas lägre än till fem. Jag utgår härvid ifrån att ur Svea hovrätt bör utbrytas åtminstone en norrländsk hovrätt samt att en västsvensk hovrätt inrättas i Göteborg.

Beträffande tidigare väckt förslag om anordnande av särskilda hovrätts-
ting å orter utom hovrätternas stationeringsorter yttrade departements-
chefen, bland annat, att det ej kunde förnekas att skäl talade för en sådan an-
ordning, ej minst med hänsyn till den större folkliga anknytning som rätts-
skipningen i överrätterna därigenom skulle vinna.

I fråga om övergången till den nya rättegångsordningen anförde departe-

mentschefen, att ehuru det föreslagna nya förfarandet såvitt anginge tiden för dess införande måste behandlas som en enhet, det vore av vikt att, sedan grunderna för detsamma blivit i huvudsak godkända, alla åtgärder vidtoges, som kunde förmedla övergången till den nya ordningen. Under det att arbetet med den allmänna rättegångsreformen påginge, borde alltså till övervägande och avgörande upptagas sådana förslag till partiella reformer, som vore ägnade att underlätta det nya rättegångsskickets införande och tillika kunde utan olägenhet inpassas i den bestående ordningen. Frågan om de ytterligare åtgärder, som påkallades i anledning av lagstiftningens genomförande, borde uppenbarligen regleras i samband med dennas antagande. Bland de frågor vilka borde upptagas till slutlig behandling före den nya lagstiftningens antagande stode i förgrunden bl. a. spörsmålet om uppdelning av hovrätterna. Härom yttrade departementschefen:

Såsom jag redan framhållit kräves för anordnande av muntlig förhandling i hovrätterna, att dessa erhålla en mera lokal förläggning. Antalet hovrätter har synts mig böra vara lägst fem och högst sju. En uppdelning synes sålunda böra ske av Svea och Göta hovrätter. Uppenbarligen måste denna delning vara genomförd och de nya hovrätterna kunna träda i verksamhet vid den tid, då den nya förhandlingsordningen skall tillämpas. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligt, att åtgärder snarast möjligt vidtagas för en delning av nämnda hovrätter. Härigenom vinnes, att de nybildade hovrätterna hunnit så att säga komma i gång och organisationen kunnat erhålla ökad stadga, innan det nya rättegångsskicket träder i kraft. Genom vidtagande i förväg av denna förändring torde övergången till den nya ordningen i hög grad underlättas.

Ehuru sålunda en uppdelning av hovrätterna är påkallad företrädesvis av hänsyn till den blivande rättegångsreformen, får det ej förbises, att skäl tala för en dylik delning även under nu gällande rättegångsordning. Visserligen har gjorts gällande, att med det för närvarande tillämpade skriftliga förfarandet i överrätterna det vore för parterna jämförelsevis likgiltigt var dessa äro belägna. En utflyttning av hovrätterna torde dock få anses i andra hänseenden medföra vissa fördelar. Dessa fördelar ha närmare utvecklats vid den tidigare behandlingen av frågan om upprättande av en hovrätt för de fyra nordligaste länen, och det torde icke vara nödvändigt att nu ingå härpå. Jag vill endast erinra om vikten av att hovrättens ledamöter erhålla tillfälle att leva och verka under de förhållanden, som i viss utsträckning sätta sin prägel på de till hovrätten fullföljda målen, samt om de svårigheter, som äro förenade med ledningen av ett verk av Svea hovrätts storlek. Beaktas bör även, att statsmakterna i princip uttalat sig för upprättande av en norrländsk hovrätt redan före genomförandet av en rättegångsreform.

Med hänsyn till det anförda finner jag lämpligt att, därest riktlinjerna för rättegångsreformen vinna riksdagens bifall, utredning snarast igångsättes rörande det antal hovrätter, som påkallas av ett reformerat förfarande, och om hovrätternas förläggning. Det ligger i sakens natur, att jag icke i frågans nuvarande läge kan intaga en bestämd ståndpunkt till därmed sammanhängande spörsmål. Dock synes som jag redan berört uppenbart, att en hovrätt bör hava sitt säte i Göteborg och att åtminstone en hovrätt bör förläggas till Norrland.

Särskilda utskottet biträdde i allt väsentligt propositionens ståndpunkt såväl i fråga om hovrätternas uppdelning och införande av hovrättsting

som beträffande övergången till den nya rättegångsordningen. Utskottet framhöll, bland annat, att vid en uppdelning av hovrätterna borde stor försiktighet iakttagas och deras antal icke sättas högre än som oundgängligen påkallades. Uppenbarligen måste åtminstone en hovrätt inrättas i Norrland, och starka skäl syntes även tala för att en hovrätt förlades till Göteborg. Det syntes lämpligt, att frågan om en uppdelning av Svea och Göta hovrätter snarast toges under omprövning. Därvid torde särskilt spörsmålet om det lämpliga antalet hovrätter i Norrland och om deras förläggning böra övervägas.

Riksdagen anslöt sig till utskottets uttalanden i nu berörda delar.

Sedan processlagberedningen genom Kungl. Maj:ts remiss den 29 december 1933 anbefallts att verkställa utredning rörande uppdelning av Svea och Göta hovrätter samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag vartill utredningen kunde föranleda, överlämnade processlagberedningen — under förmälan att utredningen angående uppdelning av Göta hovrätt ännu icke slutförts — ett den 22 december 1934 dagtecknat yttrande och förslag rörande uppdelning av Svea hovrätt. Processlagberedningen förordade inrättande av två hovrätter för de fyra nordligaste länen.

Enligt beslut vid 1935 års riksdag inrättades från och med den 1 oktober 1936 en hovrätt i Umeå med ett domsområde, omfattande Västerbottens och Norrbottens län.

I likalydande motioner (nr 289/I och nr 422/II) vid 1936 års riksdag hemställdes om åtgärder för inrättande i Göteborg av en hovrätt för Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län. I motionerna erinrades om att riksdagen redan för fem år sedan uttalat sig för att frågan om uppdelning av Göta hovrätt snarast toges under omprövning samt att något förslag i detta avseende ännu icke framkommit.

Första lagutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 20) — efter att hava redogjort för vad tidigare förekommit i ärendet — bland annat:

Såsom av utskottets redogörelse framgår kräver den blivande rättegångsreformen med nödvändighet att hovrätterna göras lätt tillgängliga för allmänheten. Redan under gällande rättegångsordning skulle det vara av stor betydelse att hovrätterna i högre grad än nu är fallet erhöles en lokal förläggning. Riksdagen förklarade också år 1931, att det syntes lämpligt att frågan om en uppdelning av Svea och Göta hovrätter snarast toges under omprövning. Det torde vara uppenbart att en av de nya hovrätterna bör få sitt säte i Göteborg.

Under hänvisning till det utredningsuppdrag beträffande frågan om uppdelning av Göta hovrätt, vilket lämnats processlagberedningen, uttalade utskottet, att någon anledning för riksdagen att redan nu ingå i prövning av frågan icke torde föreligga.

Efter hemställan av utskottet avslog riksdagen motionerna.

Kungl. Maj:t anbefallde därefter den 29 maj 1936 processlagberedningen att till förnyat övervägande upptaga frågan, i vilken ordning uppdelningen av de större hovrätterna borde fullföljas, samt till justitiedepartementet

snarast inkomma med förslag rörande jurisdiktionsområde och förlägningsort för den hovrätt som ansåges först böra upprättas.

I yttrande den 15 oktober 1938 behandlade processlagberedningen bland annat spörsmålet om en uppdelning av Göta hovrätt samt framhöll, att under den tidigare behandlingen av frågan om en rättegångsreform det allmänt ansetts, att en dylik uppdelning skulle vara erforderlig. Efter en redogörelse för vad härutinnan tidigare förekommit anförde processlagberedningen vidare:

Av den lämnade redogörelsen framgår, att enighet rått därom, att en västsvensk hovrätt bör inrättas med förläggning till Göteborg. Med hänsyn till önskemålet att hovrätterna i samband med rättegångsreformen skola göras lättare tillgängliga föreligga ock starka skäl för inrättande av en hovrätt i Göteborg. I och för sig äro väl avstånden från skilda orter inom Göta hovrätts jurisdiktionsområde till den nuvarande hovrättsstaden Jönköping icke i något fall ägnade att för dem, som skola ha att inställa sig i hovrätten, medföra så stora olägenheter, som göra sig gällande beträffande vissa delar av Svea hovrätts jurisdiktionsområde och som bl. a. föranlett kravet på inrättande av särskilda hovrätter för Norrland. Om hänsyn toges allenast till avstånden, vore fördenskull måhända en uppdelning av Göta hovrätt icke så starkt påkallad. Denna fråga bör emellertid i främsta rummet bedömas ur en annan synpunkt. Göteborg är rikets största sjöfartsstad och medelpunkten för en livlig industri och handel. För den rättsökande allmänheten finnes i Göteborg att tillgå ett stort antal dugliga advokater. Det antal mål, som förekommer i Göteborg och de närmast belägna landsdelarna, är ock synnerligen stort. Inrättandet av en särskild hovrätt i Göteborg skulle därför komma att medföra lättnad för en relativt sett mycket betydande del av befolkningen inom Göta hovrätts nuvarande domsområde. Man synes kunna antaga, att av samtliga till hovrätt fullföljda mål från de delar av riket, som nu höra under Göta hovrätt, ungefär hälften kommer att utgöras av mål från underrätter inom det område, som bildas av Göteborgs och Bohus, Hallands och Älvsborgs län. Att under dessa förhållanden påtagliga fördelar skulle stå att ernå genom inrättande av en hovrätt i Göteborg, måste anses uppenbart.

Beträffande domsområdet för hovrätten i Göteborg ansåg processlagberedningen, att av vad redan anförts följde, att däri lämpligen borde ingå, förutom Göteborgs och Bohus län, även Hallands och Älvsborgs län. Det kunde emellertid ifrågasättas, huruvida icke den nya hovrättens domkrets borde härutöver vidgas till att omfatta jämväl andra områden. I sådant hänseende erinrade processlagberedningen dels om processkommissionens förslag att hänföra Värmlands län till en hovrätt i Göteborg, förutsatt att antalet hovrätter i riket icke komme att överstiga sju, och dels om att i motionerna vid 1936 års riksdag förordats att Skaraborgs län men icke Värmlands län skulle ingå i domsområdet för en hovrätt i Göteborg. Processlagberedningen anförde beträffande Skaraborgs län:

En indelning, enligt vilken Skaraborgs län skulle hänföras till hovrätten i Göteborg, kunde måhända vara ägnad att för befolkningen inom vissa delar av nämnda län medföra lättnader. För den större delen av länet torde emellertid Jönköping vara mera välbeläget. Till stöd för att bibehålla Skaraborgs län under hovrätten i Jönköping torde ock kunna framhållas, att där-

igenom lättare kan erhållas en lämplig arbetsfördelning mellan hovrätterna. Att förlägga länet i dess helhet till hovrätten i Göteborg torde sålunda icke böra ifrågakomma. En tänkbar utväg vore emellertid, att någon mindre del av länet överflyttades till hovrätten i Göteborg. En sådan anordning kunde finnas önskvärd beträffande Varadomsagan (Åse, Viste, Barne och Laske domsaga), vars befolkning väsentligen har sina förbindelser på Göteborg. Av hela arealen för Skaraborgs län, 8,467 kvadratkilometer, belöper på denna domsaga omkring 1,100 kvadratkilometer. Antalet av domsagens häradsrätt under tiden 1935—1937 avgjorda mål utgjorde årligen i medeltal 472, därav 26 civilmål. Dessa tal utgöra omkring 10 procent av motsvarande antal mål för hela länet. Antalet av Göta hovrätt under åren 1935—1937 avgjorda mål från Varadomsagan utgjorde årligen i genomsnitt 29, därav 7 vademål samt 3 civila och 19 kriminella besvärsmål. Detta antal är sålunda tämligen obetydligt, och de inställelser i hovrätten, som skulle föräledas av mål från ifrågavarande domsaga, torde därför få antagas bli jämförelsevis få. Då härtill kommer att järnvägsförbindelserna mellan Vara och Jönköping, å ena, samt Vara och Göteborg, å andra sidan, äro i stort sett likvärdiga samt att det erbjuder vissa olägenheter att låta ett län till olika delar lyda under skilda hovrätter, har beredningen ansett sig icke heller böra föreslå, att Skaraborgs län på sätt nu ifrågasatts skulle uppdelas mellan hovrätterna i Jönköping och Göteborg.

Beträffande frågan huruvida Värmlands län, som för närvarande lyder under Svea hovrätt, borde överföras till domsområdet för den nya hovrätten i Göteborg yttrade processlagberedningen:

För denna fråga är i viss mån avgörande, om kravet på uppdelning av Svea hovrätt anses böra leda till inrättande av ännu en hovrätt inom Svealand. Uppenbart är, att om t. ex. en hovrätt förlades till Örebro, även Värmlands län borde hänföras till denna hovrätt. En sådan anordning hade föreslagits av processkommissionen under förutsättning, att hovrätternas antal bestämdes till nio. Även motionärerna vid 1936 års riksdag utgingo från, att Värmlands län skulle komma att höra under en hovrätt för västra Svealand. Enligt vad förut anmärkts har beredningen emellertid icke ansett sig böra förorda inrättande av någon ny hovrätt inom Svealand. Till stöd för att Värmlands län överföres till den nya hovrätten i Göteborg må till en början framhållas, att detta län geografiskt sett nära sammanhänger med de landsdelar, som i övrigt skulle höra under hovrätten i Göteborg. Räknat från skilda orter i Värmland är avståndet till Göteborg kortare än till Stockholm. Sålunda är landsvägssträckan mellan Karlstad och Göteborg omkring 26 mil, under det att väglängden mellan Karlstad och Stockholm uppgår till omkring 35 mil. Särskilt för befolkningen i sydvästra Värmland äger Göteborg ur kommunikationssynpunkt avgjort företräde framför Stockholm som hovrättsstad. Det torde också kunna antagas, att länets kommersiella förbindelser i minst lika stor utsträckning gå över Göteborg som över Stockholm. Av särskild betydelse i nu förevarande avseende är vidare, att ett avskiljande av Värmlands län från Svea hovrätts jurisdiktionsområde skulle för sistnämnda hovrätt innebära lättnad i fråga om åliggandet att under en ny rättegångsordning hålla hovrättsting. Erinras må i sådant hänseende, att Svea hovrätts jurisdiktionsområde, även om på sätt beredningen förutsätter Västernorrlands och Jämtlands län avskiljas till en särskild hovrätt och Värmlands län skulle hänföras till hovrätten i Göteborg, komme att innehålla en areal av 89,037 kvadratkilometer. En hovrätt i Göteborg skulle, därest den omfattade Värmlands län, erhålla en domkrets med

en areal av 41,942 kvadratkilometer. En överföring av Värmlands län torde ock möjliggöra en starkare organisation av den nya hovrätten. På nu anförda skäl anser sig beredningen böra förorda, att även Värmlands län överföres till domsområdet för hovrätten i Göteborg. I detta sammanhang kan omnämnas, att Värmland intill år 1816 tillhörde Göta hovrätts domsområde. Beslutet om dess överflyttande till Svea hovrätts jurisdiktionsområde motiverades med, att det vore erforderligt att bereda Göta hovrätt nödig lättnad och att åstadkomma en jämnare fördelning mellan hovrätterna, vilka som bekant vid denna tid voro endast två.

Över processlagberedningens senast återgivna yttrande avgåvos, efter remiss, *utlåtanden* av Svea hovrätt och Göta hovrätt, länsstyrelserna i Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs samt Värmlands län ävensom styrelserna för föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler samt styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Vid Svea hovrätts yttrande hade fogats utlåtanden från häradshövdingarna och rådhusrätterna inom Värmlands län samt vid Göta hovrätts yttrande utlåtanden från, bland andra, häradshövdingarna och rådhusrätterna inom hovrättens domsområde utom rådhusrätten i Mariestad.

Processlagberedningens förslag tillstyrktes eller lämnades utan erinran av länsstyrelserna i Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgslän, samtliga häradshövdingar och rådhusrätter i förstnämnda två län, samtliga häradshövdingar i Älvsborgs län samt rådhusrätterna i Vänersborg, Alingsås, Borås och Åmål, häradshövdingarna i Skövde, Vartofta och Frökinds samt Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsagor samt rådhusrätterna i Skara, Hjo och Falköping, häradshövdingen i Fryksdals domsaga och rådhusrätten i Karlstad ävensom styrelserna för föreningarna Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsfiskaler. I övriga yttranden uttalades i olika hänseenden från processlagberedningen avvikande meningar.

I fråga om *processlagberedningens förslag till domsområden för hovrätterna* efter en uppdelning av Göta hovrätt yppades olika meningar såvitt angår Skaraborgs och Värmlands län.

Beträffande *Skaraborgs län* tillstyrkte Göta hovrätt, att det hänföres till hovrätten i Jönköping. I denna del biträdde processlagberedningens förslag jämväl av länsstyrelsen i Skaraborgslän samt styrelserna för föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges landsfiskaler. Häradshövdingen i Vadsbo domsaga ifrågasatte däremot om icke Skaraborgs län bör hänföras till den i Göteborg förlagda hovrätten. Häradshövdingen i Skånings, Valle och Vilske domsaga anförde, att praktiskt taget hela Skaraborgs län utgör naturlig uppbygd till Göteborgs stad och alltså bör, om överrätt i Göteborg kommer till stånd, höra under dennas domvärjo. Råd-

husrätten i Lidköping uttalade sig i samma riktning. Slutligen upptogs i några yttranden frågan om en uppdelning av länet mellan Jönköpings- och Göteborgshovrätterna. Sålunda anförde häradshövdingen i Åse, Viste, Barne och Laske domsaga att denna domsaga lämpligast bör förläggas till hovrätten i Göteborg. Länsavdelningen i Skaraborgs län av föreningen Sveriges landsfiskaler yttrade, att därest det låter sig göra att överflytta någon del av länet till hovrätten i Göteborg, synes detta mest stå i överensstämmelse med befolkningens intressen och önskningsar; i så fall borde förutom Varadomsagan åtminstone Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsaga överflyttas till Göteborg.

I fråga om *Värmlands län* anslöt sig Göta hovrätt till processlagberedningens förslag eller att detta län bör hänföras till hovrätten i Göteborg. Rådhusrätten i Filipstad hade icke något att erinra mot det upprättade förslaget, som rådhusrätten fann ändamålsenligt. Västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund ansåg, att Värmlands län bör på de skäl, som anförts av processlagberedningen, hänföras till den nya hovrätten. I några yttranden togs icke någon bestämd ståndpunkt till förslaget i denna del. Så är fallet beträffande yttrandena från häradshövdingen i Södersysslets domsaga och styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Svea hovrätt ansåg sig ej böra tillstyrka Värmlands läns avskiljande från Svea hovrätts nuvarande domsområde och överflyttande till en hovrätt med säte i Göteborg. Även fyra ledamöter i Göta hovrätt uttalade sig mot förslaget att hänföra Värmlands län till hovrätten i Göteborg. Länsstyrelsen i Värmlands län uttalade, att övervägande skäl synas tala för att länet fortfarande bör tillhöra Svea hovrätts domsområde. Häradshövdingarna i Östersysslets, Mellansysslets, Nordmarks, Jösse samt Älvdals och Nyeds domsagor anförde i ett gemensamt yttrande, att det är uppenbart, att Värmlands läns hänförande under en ny hovrätt i Göteborg står i direkt strid med flertalet innevånares starkt motiverade intressen. Även rådhusrätten i Kristinehamn, styrelserna för föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges advokatsamfund uttalade sig mot en förändring av den bestående ordningen.

Föredragande departementschefen anför i propositionen:

»Med inrättande av hovrätten för Övre Norrland den 1 oktober 1936 påbörjades den uppdelning av de större hovrätterna, vilken, såsom i olika sammanhang framhållits, torde få anses utgöra en väsentlig förutsättning för genomförandet av den blivande rättegångsreformen. Processlagberedningen har jämväl i sitt den 29 november 1938 avgivna förslag till rättegångsbalk upptagit sex hovrätter mot för närvarande fyra.

Den indelning av riket i nya hovrättsdomkretsar, som må finnas erforder-

lig, bör om möjligt vara genomförd redan före ikraftträdandet av den nya rättegångsordningen. Jag är icke nu beredd att i ett sammanhang upptaga spörsmålet om den uppdelning av Svea och Göta hovrätter varom kan bli va fråga. Sålunda torde ett slutligt ståndpunktstagande till frågan om Svea hovrätts uppdelning — vilken fråga, på sätt av de förut återgivna yttrandena framgår, är föremål för mycket delade meningar — kräva ytterligare utredningar och överväganden. Däremot finner jag såsom processlagberedningen förordat frågan om en uppdelning av Göta hovrätt nu kunna bli va föremål för prövning.

I denna fråga hava alla förslag sammanstämt därutinnan, att ur Göta hovrätt borde utbrytas en västsvensk hovrätt med säte i Göteborg. Det har därvid erinrats om, bland annat, att Göteborg vore den näst största staden i riket och tillika centrum för handel och sjöfart på landets västra kust ävensom att vissa av de kringliggande länen bildade en naturlig enhet omkring Göteborg. Någon tvekan om lämpligheten av att till denna stad förlägga den nya hovrätten torde icke föreligga.

Domsområdet för en till Göteborg förlagd hovrätt bör under alla förhållanden omfatta Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län. Fråga har emellertid uppstått huruvida jämväl Skaraborgs eller Värmlands län bör ingå i domsområdet.

Beträffande Skaraborgs län har processlagberedningen föreslagit, att detta län fortfarande skulle hänföras till det domsområde, som skulle lyda under en till Jönköping förlagd hovrätt. I en del yttranden har emellertid, huvudsakligen under åberopande av rådande kommunikationsförhållanden, förordats, att Skaraborgs län eller vissa delar därav skulle hänföras till Göteborgshovrätten. Vad härutinnan anförts synes emellertid icke innefatta tillräckliga skäl för att frånga processlagberedningens förslag i denna del. Anmärkas bör därjämte att en uppdelning av ett län på två hovrättsdomkretsar är förenad med vissa processuella olägenheter. Processlagberedningens förslag i denna del synes sålunda böra följas.

Vad därefter angår Värmlands län har processlagberedningen föreslagit dess överförande från Svea hovrätts nuvarande domsområde till en västsvensk hovrätt. Därvid har, bland annat, anförts, att Värmlands län geografiskt sett nära sammanhänge med de landsdelar, vilka i övrigt borde höra under en sådan hovrätt, samt att det kunde antagas att länets kommersiella förbindelser i minst lika stor utsträckning ginge över Göteborg som över Stockholm. Processlagberedningens förslag i denna del har biträtts i enstaka yttranden, under det att det övervägande antalet i ärendet hörda myndigheter och enskilda sammanslutningar förordat att Värmlands län — i varje fall tills vidare — kvarbleve under Svea hovrätt. I flera av de yttranden, vilka gått i sistnämnda riktning, har riktigheten av de av processlagberedningen åberopade skälen ifrågasatts. Det har tillika framhållits, att de nuvarande kommunikationsförhållandena ingalunda syntes motivera en åtgärd, som innebure att den rättssökande allmänheten i Värmlands län finge utbyta Stockholm mot Göteborg såsom hovrättsstad. Under utredningsarbetet har jäm-

väl berörts den tidigare väckta frågan om inrättande av en hovrätt i Örebro med ett domsområde omfattande, bland annat, Värmlands län. Därvid har anförts, att därest detta län nu lades under hovrätten i Göteborg, frågan om inrättande av en hovrätt i Örebro med ett domsområde omfattande de fyra s. k. bergslagslänen, till vilka jämväl Värmland vore att hänföra, finge anses hava kommit i ett sådant läge, att förslaget om en dylik hovrätt definitivt fallit.

Otvivelaktigt kunna skäl anföras både för och emot förslaget att låta Göteborgshovrättens domsområde omfatta jämväl Värmlands län. Såsom redogörelsen för yttrandena i denna del visar, gå de lokala önskemålen övervägande i den riktningen att den nuvarande ordningen bör bibehållas. På grund härav och då därtill kommer att, såsom nyss nämnts, frågan om delning av Svea hovrätt icke för närvarande synes mogen att slutligt avgöras, torde med ett slutligt ståndpunktstagande av frågan om Värmlands läns inpassande i det ena eller det andra hovrättsområdet tills vidare böra anstå och länet för närvarande böra kvarbli under Svea hovrätt.

Om Göteborgshovrättens domsområde sålunda, åtminstone tills vidare, kommer att omfatta allenast Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län, torde detta icke medföra några olägenheter med hänsyn till inrättandet av en västsvensk hovrätt. Av en i ärendet verkställd statistisk utredning, till vilken torde få hänvisas (Bilaga B), kommer nämligen antalet till hovrätten från nyssnämnda tre län fullföljda mål att åtminstone motsvara en normal arbetsbörda under nuvarande rättegångsordning för en hovrätt på två divisioner.

Upprättandet av en hovrätt i Göteborg, vilken synes böra givas namnet hovrätten för Västra Sverige, påkallar vissa lagändringar. I 8 kap. 3 § rättegångsbalken bör sålunda vidtagas ändring, innebärande att Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län skola höra under nämnda hovrätt. I den lag, varigenom ändringen företages, böra dessutom givas stadganden av innehåll att mål eller ärende, vari talan fullföljts i Göta hovrätt såsom allmän överrätt från domstol eller annan myndighet inom ifrågavarande tre län och uti vilket vid lagens ikraftträdande icke av hovrätten fattats slutligt beslut, skall för vidare behandling överlämnas till hovrätten för Västra Sverige. De närmare föreskrifter, som med avseende härå kunna finnas erforderliga, böra meddelas av Konungen. I 3 § förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs bör angivas, att ärenden angående lagfart av järnväg skola upptagas och prövas av inskrivningsdomaren i Jönköping, även då järnvägen till större delen av sin sträckning ligger inom domsagor under hovrätten för Västra Sverige. En uppdelning av ifrågavarande inskrivningsväsende mellan inskrivningsdomarna i Jönköping och Göteborg synes nämligen av praktiska skäl icke böra ske.

Tiden för de sålunda erforderliga lagarnas ikraftträdande torde böra bestämmas till den 1 oktober 1941 eller den senare dag Konungen bestämmer.»

Genom särskild proposition, nr 168, har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen vissa förslag angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige. Denna proposition har hänvisats till statsutskottet.

Utskottet. Såsom utskottet tidigare uttalat kräver den blivande rättegångsreformen med nödvändighet att hovrätterna göras lätt tillgängliga för allmänheten. Redan under gällande rättegångsordning är det med hänsyn till önskvärdheten av ökad muntlig handläggning i hovrätterna av stor betydelse att dessas jurisdiktionsområden icke äro mera omfattande än att områdenas olika delar hava goda förbindelser med hovrättsstaden. Starka skäl tala för att en ny hovrätt nu inrättas för västra Sverige och att densamma förläggas till Göteborg.

Beträffande domsområdet för denna nya hovrätt synes någon tvekan icke råda att det under alla förhållanden bör omfatta Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län. Däremot hava skilda meningar yppats, huruvida Skaraborgs län eller delar därav samt Värmlands län böra hänföras till hovrätten i Göteborg. Utskottet finner det förenat med vissa svårigheter att i nuvarande läge, då sådan utredning icke föreligger att frågan om den slutliga indelningen i hovrättskretsar av Svea och Göta hovrätters områden kan överblickas, fatta ståndpunkt i nu berörda spörsmål. Även om utskottet finner överbärande skäl tala för att den planerade nya hovrätten nu i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag erhåller det minimiområde om vilket alla synas vara ense, vill utskottet med anledning av de i ärendet väckta motionerna understryka att därmed slutlig ställning icke tagits till frågan om en eventuell utvidgning av Göteborgshovrättens domsområde i samband med landets slutliga indelning i hovrättsområden.

Mot utformningen av de i propositionen framlagda förslagen har utskottet icke funnit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition, nr 167, måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att de i ämnet väckta motionerna, nr I: 270 och II: 396, måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A.

Stockholm den 9 maj 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Wagnsson, Eskhult, Branting, Gärde, Karl Johan Olsson, Emil Andersson och Caap*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Gezelius, Larsson* i Hede och *Landgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Gärde, Emil Andersson, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Gezelius* och *Larsson* i Hede, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Såsom utskottet tidigare uttalat kräver den blivande rättegångsreformen med nödvändighet att hovrätterna göras lätt tillgängliga för allmänheten. Redan under gällande rättegångsordning är det med hänsyn till önskvärdheten av ökad muntlig handläggning i hovrätterna av stor betydelse att dessas jurisdiktionsområden icke äro mera omfattande än att områdenas olika delar hava goda förbindelser med hovrättsstaden. Starka skäl tala för att en ny hovrätt nu inrättas för västra Sverige och att densamma förläggas till Göteborg.

Beträffande domsområdet för denna nya hovrätt synes någon tvekan icke råda att det under alla förhållanden bör omfatta Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län. Utöver nu nämnda län har processlagberedningen förordat, att även Värmlands län borde hänföras till hovrätten i Göteborg. Departementschefen har ej anslutit sig till beredningens förslag i denna del och som skäl härför anført, att de lokala önskemålen övervägande ginge i den riktningen, att Värmlands län bibehölles under Svea hovrätt, samt att frågan om delning av Svea hovrätt icke för närvarande syntes mogen att slutligt avgöras. Med hänsyn härtill borde med slutligt ståndpunktstagande i denna fråga tillsvidare anstå. Även enligt utskottets mening bör stort avseende fästas vid uppfattningen inom den landsdel, som beröres av åtgärden, om och i den mån en sådan uppfattning kan anses sakligt grundad. Att det för befolkningen i Värmlands län skulle medföra någon olägenhet, om länet förlades till hovrätten i Göteborg, har dock icke kunnat påvisas; särskilt för den sydvästra delen av länet torde fördelarna av en sådan förläggning vara påtagliga. De skäl, som anförts för bibehållande av Värmlands län under Svea hovrätt, äro av den beskaffenhet att de med lika stor rätt kunna anföras mot varje uppdelning av Svea hovrätt. Ej heller har utskottet kunnat finna, att frågan om Svea hovrätts uppdelning skulle, i vad den berör Värmlands län, kräva ytterligare utredning. Departementschefen torde med sitt ifrågavarande uttalande åsyfta det förslag, som framkommit om inrättande av en hovrätt i Örebro. En sådan uppdelning av Svea hovrätt har emellertid så gott som enhälligt avstyrkts av samtliga hörda myndigheter; även länsstyrelsen i Värmlands län har ställt sig avvisande till förslaget. Till stöd för att Värmlands län hänföres till hovrätten i Göteborg talar särskilt att därigenom vinnes en lämpligare arbetsfördelning mellan hovrätterna. Av stor vikt är härvid den nya hovrättens betydelse för domarutbildningen; att denna kan ordnas på ett lämpligare sätt vid en större hovrätt ligger i öppen dag. I överensstämmelse med vad som anförts i den av herr Lindström väckta motionen anser utskottet alltså, att hovrätten i Göteborg bör omfatta även Värmlands län.

Vad därefter angår frågan om Skaraborgs län anser utskottet att detta län bör bibehållas under Göta hovrätt. Till stöd härför kan framhållas såväl att härigenom vinnes en lämpligare arbetsfördelning mellan de båda hovrätterna som ock att Jönköping, vilken stad alltjämt bör bibehållas som förläggningssort för Göta hovrätt, för stora delar av länet är mera välbelägen än Göteborg.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

1) L a g

om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3 § rättegångsbalken¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

Under Svea hovrätt höra: Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län; under Göta hovrätt: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Skaraborgs län; under hovrätten över Skåne och Blekinge: Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län; under hovrätten för Övre Norrland: Västerbottens och Norrbottens län; under hovrätten för Västra Sverige: Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Värmlands län.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1941 eller den senare dag Konungen bestämmer.

Mål eller ärende, vari talan fullföljts i Göta hovrätt såsom allmän överrätt från domstol eller annan myndighet inom Hallands, Göteborgs och Bohus eller Älvsborgs län eller i Svea hovrätt såsom allmän överrätt från domstol eller annan myndighet inom Värmlands län och uti vilket vid lagens ikraftträdande icke av hovrätten fattats slutligt beslut, skall för vidare behandling överlämnas till hovrätten för Västra Sverige. De närmare föreskrifter, som med avseende härå må finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

2) L a g

om ändrad lydelse¹ av 3 § förordningen den 15 oktober 1880 (nr 36), innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning

¹ Ändrad lydelse, se SFS 1935: 268.

av järnväg, så ock i fråga om förvaltning av järnväg under konkurs,¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ärenden angående lagfart av järnväg upptagas och prövas av inskrivningsdomaren i Stockholm, då järnvägen till större delen av sin sträckning ligger inom domsagor under Svea hovrätt eller hovrätten för Övre Norrland eller domsagor i Värmlands län, av inskrivningsdomaren i Jönköping, då järnvägen till större delen ligger inom domsagor under Göta hovrätt eller hovrätten för Västra Sverige med undantag för domsagor i Värmlands län, samt av inskrivningsdomaren i Kristianstad, då järnvägen till större delen ligger inom domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge.

Är järnväg lagfaren hos någon av förenämnda inskrivningsdomare och inträda förändrade förhållanden, lyder järnvägen ändock fortfarande under samma inskrivningsdomare.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1941 eller den senare dag Konungen bestämmer.

B) att de i ämnet väckta motionerna, nr I: 270 och II: 396, måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A.»

¹ Ändrad lydelse, se SFS 1935: 269.